

Παρά τις πρόσφατες αποτυχίες της Λεπέν και του Φάρατζ στις κάλπες, η πρόκληση είναι για τα κεντροαριστερά κόμματα της Ευρώπης να βρουν το ρόλο τους στον 21ο αιώνα. Εκείνη έχασε το στοίχημα που είχε βάλει να πάρει δύο νομαρχίες στις πρόσφατες τοπικές εκλογές στη Γαλλία. Όμως το Εθνικό Μέτωπο με τη συνεργαζόμενη Λέγκα του Νότου εξέλεξαν 66 νομαρχιακούς συμβούλους και παρ' ότι με βάση τα δημοσκοπικά δεδομένα αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί μεγάλη επιτυχία, ο δρόμος για τις προεδρικές εκλογές του 2017 παραμένει ανοικτός. Εκείνος έπεσε θύμα του μονοεδρικού συστήματος της Μεγάλης Βρετανίας, με βάση το οποίο ο υποψήφιος με τις περισσότερες ψήφους κερδίζει και όλες οι άλλες ψήφοι δεν μετρούν για τίποτα. Το κόμμα του, UKIP, βρέθηκε με μόνο μία έδρα, παρ' ότι πήρε σχεδόν 4 εκατομμύρια ψήφους και είχε υποψηφίους που ήρθαν δεύτεροι σε πολλές εκλογικές περιφέρειες.

Μαρίν Λεπέν και Νάιτζελ Φάρατζ αποτελούν την πιο αποκρουστική όψη αυτού που οι αναλυτές περιγράφουν ως άνοδο των αντισυστημικών κομμάτων σε ολόκληρη την Ευρώπη. Η παγκόσμια οικονομική κρίση του

Η ευρωπαϊκή ακροδεξιά ως αντισυστημική εναλλακτική

ANNA ZARIΦH

2007-2008 και η επακόλουθη λιτότητα, που εφαρμόστηκε, τροφοδότησαν την άνοδο πολλών λαϊκιστικών κινήσεων στην Ευρώπη, αναγκάζοντας τα mainstream κόμματα να υιοθετήσουν σκληρότερη στάση σε θέματα που φαίνεται ότι απασχολούν τους ψηφοφόρους, όπως η μετανάστευση. Όμως, σύμφωνα με τον διεθνή Τύπο, το κύμα λαϊκισμού που σάρωνε την Ευρώπη και έμοιαζε ασταμάτητο έχει μάλλον κοπάσει, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι το τοξικό αποτύπωμα της ρητορικής των πιο ακραίων εκφάνσεών του θα φύγει εύκολα από την κεντρική πολιτική σκηνή.

Εμπόδια στο λαϊκισμό

Αυτό που «φρενάρει» τα λαϊκιστικά κόμματα είναι, όπως λέγεται, η έλλειψη μιας συνεκτικής οικονομικής ατζέντας και το γεγονός πως πρόσωπα και μηχανισμοί δεν έχουν την απαραίτητη εμπειρία για να κυριαρχήσουν. Επιπλέον, εκλογικά συστήματα, όπως το βρετανικό, σε πολλές περιπτώσεις παρεμποδίζουν την ικανότητα μικρότερων κομμάτων να κερδίσουν εκπροσώπηση στο Κοινοβούλιο.

«Δεν πιστεύω ότι τα λαϊκιστικά κόμματα θα έχουν μακροχρόνια επίδραση στο κοινοτικό σύστημα –οι πολιτικές είναι άλλο θέμα–, κυρίως επειδή δεν έχουν έμπειρη βάση για να αναδείξουν την ηγεσία τους και η πορεία τους εξαρτάται συνήθως από χαρισματικά άτομα»

λέει η Μαρίκε Κλάιν, αναπληρώτρια καθηγήτρια Ευρωπαϊκής Ένωσης και Διεθνούς Πολιτικής στο Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο του LSE. Επίσης, τείνουν να απογοητεύουν όταν αναλαμβάνουν κυβερνητικές θέσεις σε συνασπισμούς, την ώρα που τα καθιερωμένα κόμματα μαθαίνουν να προσαρμόζουν τις στρατηγικές τους για να κερδίσουν πίσω τους ψηφοφόρους –όπως φάνηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο–, και, τέλος, το εκλογικό σύστημα πολλές φορές μπλοκάρει την επιτυχία τους, συμπληρώνει.

Τα σχόλια στα διεθνή ΜΜΕ δεν παύουν να επισημαίνουν τη φθίνουσα πορεία που έχουν οι αντιιουστημικές πολιτικές δυνάμεις, συμπεριλαμβανομένου του ΣΥΡΙΖΑ, που φαίνεται ότι είναι το μοναδικό από τα μη κυρίαρχα κόμματα που θα ανέβει στην εξουσία. Ακόμα και ο ΣΥΡΙΖΑ, όμως, βλέπει τη δημοτικότητά του να πέφτει καθώς αγωνίζεται να αποφύγει τη χρεοκοπία, σχολιάζουν. Από τον Μπέπε Γκρίλο στην Ιταλία μέχρι τους Podemos στην Ισπανία, η εντυπωσιακή άνοδος των νέων σχηματισμών φαίνεται ότι έφτασε στο τέλος της. Η κυριαρχία των Podemos, με σημαία τους την αντι-λιτότητα, στις δημοσκοπήσεις του τελευταίου έτους έχει σταματήσει, εν μέσω κατηγοριών για διαφθορά, της οικονομικής ανάκαμψης της χώρας και της εμφάνισης των Ciudadanos ή «Πολιτών», οι οποίοι, πάντως, επίσης κερδίζουν ψήφους από τα παραδοσιακά κόμματα.

Η γοητεία της αντι-λιτότητας

Οπαδοί κι αυτοί της αντι-λιτότητας, αλλά και πολύ περισσότερα, η Λεπέν όσο και ο Φάρατζ, εκμεταλλευόμενοι τη συγκυρία, επιδίωξαν να κερδίσουν μια θέση στην κυρίαρχη πολιτική σκηνή στις πρόσφατες αναμετρήσεις στις χώρες τους. Ο αρχηγός του αντιευρωπαϊκού, δεξιού λαϊκιστικού UKIP δεν εξελέγη καν, μολοντί το κόμμα του έλαβε το 12,6% του συνόλου των ψήφων, και αναγκάστηκε να υποβάλει την παραίτησή του, την οποία όμως ανακάλεσε, καθώς δεν έγινε δεκτή από το κόμμα.

Από την πλευρά της, η Λεπέν αρέσκεται να κάνει συγκρίσεις μεταξύ του κόμματός της και του UKIP και συχνά επαναλαμβάνει πως βλέπει ένα μέλλον όπου τα δύο κόμματα μπορούν να συνεργαστούν, αν μη τι άλλο γιατί σύντομα θα «είναι στην εξουσία στις αντίστοιχες χώρες». Παρ' ότι ο Φάρατζ έρχεται σε δύσκολη θέση, φοβούμενος να συνδεθεί με το γαλλικό Εθνικό Μέτωπο, ακόμα και μετά τις ασκήσεις άμβλυσης της ρητορικής του, μεγάλο μέρος όσων αντιπροσωπεύει –στη νομισματική πολιτική, την εθνική, νομοθετική και οικονομική κυριαρχία– είναι κοινά.

Όπως ο Φάρατζ, έτσι και η Λεπέν είναι έξυπνη στους χειρισμούς της. Το νέο πρόγραμμα κρατικιστικού προστατευτισμού περιγράφηκε από έναν πρώην υπουργό ως «ακροαριστερό με ολίγον από "Μασσαλιώτιδα"» και μπορεί να

μην είναι οικονομικά βιώσιμο, αλλά είναι πολιτικά οξυδερκές: κάνει την Αριστερά να μοιάζει με υποστηρικτή της παγκοσμιοποίησης και της ελεύθερης αγοράς, κάτι που δεν έχει καλά στα αυτιά των ταλαιπωρημένων εργατικών τάξεων της Γαλλίας. Οι πρόσφατες εκλογές δεν αποτέλεσαν το λαμπρό πεδίο που πολλοί περίμεναν, αλλά η μεθοδική προσέγγιση της Λεπέν αποφέρει καρπούς και μπορεί οι αναλυτές να πιστεύουν ότι δεν θα καταφέρει να αλώσει το Ελιζέ το 2017, αλλά το γεγονός ότι το σενάριο αυτό, όσο απίθανο και να είναι, δεν ανήκει πλέον στη σφαίρα της επιστημονικής φαντασίας λέει κάτι και για τα mainstream κόμματα της χώρας και ολόκληρη την Ευρώπη.

Χωρίς κουκούλα

Την ώρα που στη δική μας πραγματικότητα η δίκη της Χρυσής Αυγής, ενός από τα πλέον ακραία φασιστικά κόμματα της Ευρώπης, με ανοιχτές αναφορές στον Χίτλερ και διαφανόμενες εγκληματικές ενέργειες στο ενεργητικό του, συνεχίζεται με απελπιστικά αργούς ρυθμούς λόγω έλλειψης... δικαστικού χώρου κατάλληλου να στεγάσει τη διαδικασία, η Ευρώπη προσπαθεί να αποκωδικοποιήσει τη σημασία της ανόδου ανάλογων δυνάμεων. Πολλοί αναρωτιούνται αν η ακροδεξιά δεν χρειάζεται πλέον να φοράει κουκούλα, αν οι Ευρωπαίοι ψηφοφόροι είναι διατεθειμένοι να υποστηρί-

ξουν τέτοιου είδους σχηματισμούς κόντρα σε αυτό που θεωρούν διεφθαρμένες και διαπλεκόμενες πολιτικές ελίτ. Τόσο ο Φάρατζ όσο και η Λεπέν έχουν κάνει μεγάλες προσπάθειες για να αποτοξινώσουν τη ρητορική τους. Η Λεπέν, μάλιστα, έφτασε στο σημείο να αποκηρύξει δημόσια τον ιδρυτή του κόμματός και πατέρα της Ζαν Μαρί Λεπέν, που προσπάθησε να επαναφέρει στο προσκήνιο μερικές από τις πλέον σκληροπυρηνικές αντισημιτικές απόψεις, λέγοντας πως τα στρατόπεδα συγκέντρωσης του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ήταν «μια λεπτομέρεια της Ιστορίας».

Πολλοί πιστεύουν πως η άνοδος της ακροδεξιάς δεν μπορεί να εξηγηθεί αποκλειστικά από την κρίση και πως υπάρχουν ιδιαιτερότητες σε κάθε χώρα που οδηγούν στην άνθηση του φαινομένου. Σε χώρες όπως η Ιταλία, η Ισπανία και η Πορτογαλία ανάλογα κόμματα παραμένουν στο παρασκήνιο. Σε άλλες περιπτώσεις, πάντως, οι ακροδεξιές δυνάμεις εκσυγχρονίζονται και διεκδικούν θέση στο προσκήνιο. Το ευρωσκεπτικιστικό Κόμμα των Φινλανδών, που τάσσεται υπέρ της υιοθέτησης μιας σκληρότερης γραμμής σχετικά με τα προγράμματα στήριξης χωρών της Ευρωζώνης και της επιβολής αυστηρότερων περιορισμών στη μεταναστευτική πολιτική, συμμετέχει στη νέα κυβέρνηση συνασπισμού, ενώ στην Αυστρία πρώτη δύναμη σε δημοσκοπήσεις δύο εβδομάδες πριν από τις περιφερειακές εκλογές σε δύο από τα εννέα ομόσπονδα κρατίδια της αναδεικνύεται το ακροδεξιό κόμμα της χώρας.